

Чайка Джонатан Лівінгстон (скорочено)

Річард Бах

Річард Бах

Чайка Джонатан Лівінгстон

Стислий переказ по частинах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Справжньому Джонатану-чайці,
що живе в кожному з нас

Частина перша

На морі був ранок. Рибальський човен закинув сіті, і тисячі чайок зі Зграї злетілися до човна, щоб вибороти собі якусь поживу. Далеко від човна і від берега вправлявся в польоті самотній птах – чайка Джонатан Лівінгстон. Він злетів на сто футів угору, опустив свої перетинчасті лапи, задер дзьоба, випростав уперед зігнуті крила і силувався втримати їх у такому положенні. Він хотів трішки зігнути крила, але заляк у повітрі і впав.

Джонатан Лівінгстон був незвичайним птахом. Він хотів більше дізнатися про політ, хоч для інших чайок головною була їжа, а не політ. А для Джонатана політ був важливішим за їжу. Він над усе любив літати. Але навіть його батьки дивилися скося на те, що Джонатан з ранку до вечора літає десь сам-один. Він ніяк не міг збагнути – чому, літаючи на висоті, меншій за напіврозмах його крил, він може триматися в повітрі довше і без будь-яких зусиль?

Мати просила Джонатана бути таким, як усі, а низькими польотами хай займаються пелікани і альбатроси. Її хвилювало, що син схуд. Але він відповідав, що хоче знати, що може робити в повітрі і чого не може. Батько говорив, що польоти – дуже добре, але з них не проживеш, бо чайка літає тільки для того, щоб їсти.

Джонатан кілька днів намагався поводитись, як інші чайки, але не зміг. Невдовзі він знов опинивсь у морі сам-один – голодний, щасливий, жадібний до знань. Він хотів знати все про швидкість польоту. І за тиждень дізнався. Злетівши на тисячу футів угору, він щосили замахав крилами, стрімко шугонув униз і зрозумів, чому чайки складають крила, коли йдуть на стрімку посадку. Через шість секунд він уже летів зі швидкістю сімдесят миль за годину, зі швидкістю, при якій крило втрачає рівновагу в русі. Хоч як він пильнував, аби не розслабитись, – на великій швидкості сили полишали його, і він губив рівновагу.

Підйом на тисячу футів. Стрімкий ривок уперед, потім – униз, відчайдушний змах

крил, вертикальне падіння. А потім – і так щоразу – його ліве крило завмирало на підйомі, він хилився набік, припиняв махати правим крилом і, безладно перевертаючись у повітрі, кулею мчав униз. Він ніяк не міг здолати цей підйом на великій швидкості. Він зробив десять спроб – і всі десять разів, коли швидкість перевищувала сімдесят миль за годину, втрачав рівновагу і стрімголов летів у воду.

Нарешті, він зрозумів, що на великій швидкості слід тримати крила непорушно: можна махати крилами лише доти, поки швидкість не перевищує п'ятдесяти миль за годину. Але щойно він почав виходити з піке та змінив положення крил, невідома і нездоланна сила знову заволоділа ним і помчала його за собою зі швидкістю дев'яносто миль за годину. Стрімко, наче від вибуху, падаючи вниз, він уже не відчув страшного удару об тверду, мов камінь, воду.

Коли він уже почав занурюватись у воду, якийсь дивний голос сказав йому, що він дійсно мусить бути, як усі, і якби справді міг навчитися швидко літати, то мав би короткі крила, як у сокола, і полював мишей, а не рибу. Джонатан пообіцяв самому собі, що буде звичайною чайкою. І він із болісним зусиллям піднявся на сто футів угору та чимдуж замахав крилами, кваплячись до берега. Він летів у темряві і раптом подумав, що у темряві чайки не літають. Голос говорив йому: "Спускайся вниз! Чайки не літають у темряві! Якби ти справді міг літати в пітьмі, то мав би совині очі! Мав би більше мозку в голові! Мав би короткі крила, як у сокола!". І тут Джонатан здогадався, що потрібні короткі крила!

Він піднявся на дві тисячі футів над чорною безоднею моря і щільно притиснув до тіла широкі частини крил, а самі кінчики виставив назустріч вітру – і стрімко кинувся вниз. При ста сорока милях за годину йому було не так важко долати вітер, як при сімдесяти; один легенький порух кінчиками крил – і він вийшов із піке та промчав над хвилями, мов сіре гарматне ядро в польоті до місяця. Джонатан відчув шалену радість.

На світанку Джонатан продовжив тренування. На висоті п'ять тисяч футів він притиснув до тіла передню частину крил, випроставши самі кінчики, і поринув униз. Спустившись на чотири тисячі футів, він досяг граничної швидкості. Він летів прямо чимдалі вниз, зі швидкістю двісті чотирнадцять миль за годину. Якщо випростати крила зараз, на такій швидкості, то його розірве на мільйон шматків, і він розумів це дуже добре. Він почав виходити з піке на висоті тисячу футів, і кінчики його крил залопотіли й зігнулися під шаленим вітром. Він не міг зупинитися, не знав, як повернути на такій швидкості. Тому заплющив очі і врізався у свою Зграю. Та, мабуть, Чайка Долі йому всміхнулася – ніхто не загинув.

Коли Джонатан знову підвів голову до неба, то все ще мчав зі швидкістю сто шістдесят миль за годину, а потім зменшив швидкість до двадцяти миль і нарешті зміг випростати крила. Перше, що він подумав: це тріумф! Двісті чотирнадцять миль за годину – для чайки прорив, вирішальна мить в історії Зграї.

Тепер він знав, що досить тільки на одну частку дюйма змінити положення однієї пір'їни на кінчику крила – і можна плавно, красиво повернути навіть на граничній швидкості. Та ще до цього він зрозумів, що, коли на такій швидкості змінити

положення хоча б двох пір'їн, тебе закрутить, як кулю... Одне слово, Джонатан став першою чайкою на землі, що опанувала фігурні польоти.

Того дня він літав, аж поки посутеніло. Він вивчив мертву петлю, повільну бочку, подвійний переворот через крило, обернений штопор, зворотний імельман, віраж. Коли Джонатан підлетів до Зграї на березі, вже давно була ніч.

Зграя зібралася на Велику Раду і сказала Джонатану стати всередину. Він подумав, що виклик у середину означає або страшну ганьбу, або найвищу шану. Старійшина сказав, що Джонатана засуджують до самотнього життя на Далеких Скелях. Джонатан насмілювався подати голос: "Ми тисячу років животіли заради того, щоб шукати риб'ячі голови, але ж тепер нам справді є для чого жити – щоб учитися, відкривати нове, бути вільними! Дайте мені тільки спробувати, дозвольте показати вам, чого я навчився...". "Ти нам більш не брат", – промовили чайки, а потім з поважним виглядом затулили собі вуха і повернулися до нього спинами.

Джонатан Лівінгстон провів рештку свого життя на самоті. Його смутило, що чайки відмовилися повірити в чарівну красу польоту. Сам він кожного дня робив усе нові та нові відкриття. Він дізнався, що, пірнаючи у стрімкому піке, може зловити рідкісну та смачну рибу, яка водиться на глибині десять футів. Він навчився спати в повітрі, навчився тримати курс уночі, коли вітер дме з берега, і долати сотні миль від зорі до зорі. Так само спокійно він долав туманну запону над морем і проривався до світлого чистого неба. Він навчився мандрувати з сильним вітром у далекі краї і там ловити на обід смачних комахок. Джонатан зрозумів, що тільки нудьга, страх і злість скорочують життя чайок; а сам він був вільним від цього тягара й тому прожив довгий щасливий вік.

Якось надвечір до Джонатана прилетіли дві чайки. Вони володіли таким же мистецтвом польоту, як і Джонатан. Чайки сказали, що вони його брати, і прилетіли, щоб забрати його у височінь, щоб забрати додому.

І Джонатан Лівінгстон, злетівши у височінь із двома зоряними птахами, розтанув у темному просторі небес.

Стислий переказ по частинах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Частина друга

Коли він покинув Землю і летів вище хмар поруч із двома осяйними птахами, побачив, що його власне тіло теж промениться світлом. Це нове тіло також було тілом чайки, але літати в ньому стало аж як краще. Його пір'я сяяло, мов діамантове, а крила стали гладенькими, як пластинки з полірованого срібла.

Чайки привели Джонатана до нерівної берегової смуги і зникли. Він побачив на скелях небагато чайок, які тренувались у зльоті. Дванадцяттеро чайок із берега прилетіли зустріти його, та жодна з них не мовила ані слова. Він лише відчув, що тут усі йому раді, що тут його дім. І час линув для нього, як один довгий-довгий день. Він сів на піску, інші чайки також приземлилися. Джонатан так втопився від польоту, що

заснув стоячи.

Уже за кілька днів він зрозумів, що тут йому належить дізнатися про політ іще більше, ніж у попередньому житті. Проте існувала певна різниця. Чайки, що мешкали тут, були близькі йому по духу. Всі вони жили заради того, щоб досягати нових висот у головній справі свого життя – у польоті.

Одного разу Джонатан згадав своє колишнє життя. Він саме спочивав на березі зі своїм вчителем Салліваном. Джонатана цікавило, де ж інші тисячі чайок. Салліван пояснив, що таких чайок, як Джордж, буває один із мільйона. І перш ніж чайка починає здогадуватися, що життя – це не тільки пожива, боротьба та влада у Зграї, вона проживає десятки тисяч життів, поки не зрозуміє, що таке вершина знання. Тому чайки вибирають для себе наступний світ завдяки тому, чого навчились у попереднім. І якщо в одному світі нічого не навчишся, то в наступний світ не буде нічим різнитися від попереднього. Але Джон зміг вивчити багато за короткий час, тому йому не довелося прожити тисячу життів на дорозі до цього світу.

Якось увечері чайки стояли всі разом на піску і думали. Джонатан, набравшись духу, підійшов до Старійшини – який, подекували, скоро мав покинути цей світ. Замість того щоб з роками підупадати на силі, Старійшина Чіанг лише зміцнів. Джонатан спитав, чи цей світ – не небеса. Чіанг сказав, що Джон знову вчиться. Джонатан цікавило, чи будуть власне небеса. Тоді Старійшина сказав: "Ти зможеш торкнутися небес, Джонатане, в ту мить, коли пізнаєш досконалу швидкість. Це не значить, що ти пролетиш тисячу миль за годину, чи мільйон, чи мусиш летіти зі швидкістю світла. Адже будь-яка цифра – це межа, а досконалість не має меж. Досконала швидкість, сину мій, – це значить, що ти опинився там". "Перелетіти можна куди завгодно і за будь-який час, коли захочеш, – сказав Старійшина. – Я побував скрізь і всюди, куди міг поплинути думкою". "Небеса – це не час і не місце, бо місце і час не мають значення", — казав Чіанг. Джонатан попросив навчити і його так літати. Чіанг сказав: "Аби літати зі швидкістю думки, тобто літати куди завгодно, ти насамперед мусиш збагнути, що вже прилетів..."

Уся хитрість була в тому, щоб Джонатан перестав бачити себе ув'язненим у тілесній оболонці. Він тренувався з шаленим завзяттям, тренувався день у день, з ранку до пізньої ночі.

І настав день, коли Джонатан, стоячи на березі з заплющеними очима і намагаючись зосередитися, раптом осягнув усе, про що говорив Чіанг. "Це правда! Я можу досягти досконалості, для мене немає межі!" Його охопила радість. Він стояв разом із учителем на дивному морському березі – дерева схилилися до води, у небі повільно оберталися двоє жовтих сонць.

Коли вони повернулися, було вже темно. Чайки дивилися на Джонатана, і в глибині їхніх золотистих очей ховався шанобливий страх – адже всі бачили, що він стояв, наче прикипівши до місця, і раптом зник в одну мить.

Салліван сказав Джону: "За десять тисяч років я ще не зустрічав чайки, яка б навчалася так безстрашно". Згодом Чіанг почав вчити Джона літати і в минуле, і в

майбутнє. Джонатан досяг надзвичайного успіху. Та ось настав день, коли Чіанг зник. Він лагідно звернувся до чайок і закликав їх не кидати навчання, і тренуватись, і пізнавати досконалу невидиму сутність, що становить основу життя. І поки він говорив, його пір'я сяяло все яскравіше, а потім спалахнуло таким сліпучим блиском, що жодна чайка не могла дивитися на нього. Коли Чіанг зникав, то сказав: "Джонатане, ти маєш дізнатися, що є любов".

Минали дні, і Джонатан помітив, що часто думає про Землю, з якої прилетів колись. Він думав: а що, як там нині живе чайка, яка прагне подолати межі своєї натури й літати для того, щоб пізнати сутність польоту, а не тільки жебрати черствий хліб біля рибальських човнів. Салліван, що також навчився літати зі швидкістю думки і тепер навчав цьому інших, був сповнений сумнівів щодо наміру Джонатана. Він просив Джона лишатися тут.

Джонатан лишився і навчав нових птахів, що прилітали, а вони всі були дуже здібними учнями. Проте колишні вагання повернулись, і він мимохіть почав думати про те, що на Землі, можливо, живуть одна-дві чайки, які теж могли б навчатись.

Джонатан уявив собі величезні зграї чайок на берегах іншого часу і з легкістю, до якої вже звик, усвідомив, що він – не просто кістки та пір'я, він – живий образ волі й польоту, для якого ніде й ні в чому немає межі.

Флетчер Лінд був ще дуже молодою чайкою, та вже натерпівся знущань од Зграї, бо любив вправлятися в польотах. До Флетчера і з'явився Джонатан. Флетчер на мить отетерів, не розуміючи, чи він збожеволів, чи помер. Джонатан спитав, чи хоче Флетчер вчитися літати, чи прощає Зграї знущання. Флетчер сказав, що дуже хоче вчитися літати, і що прощає Зграї.

І вони почали з горизонтального польоту...

Стислий переказ по частинах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Частина третя

Джонатан повільно кружляв над Далекими Скелями і спостерігав за Флетчером, давав поради, вчив.

За три місяці у Джонатана з'явилося ще шість учнів. Усі були Вигнанцями, бо їх захопила нова дивна ідея – літати заради того, щоб відчувати радість польоту. Проте їм було легше розучити найскладнішу повітряну фігуру, ніж досягнути її прихований смисл. Учням подобалися тренування, вони насолоджувалися швидкістю й задовольняли жадобу знань, яка зростала після кожного уроку. Але ніхто з них – навіть Флетчер Лінд – не міг повірити, що політ ідей може бути так само реальним, як політ вітру і політ птаха. "Усе ваше тіло – це просто ваша думка у видимій подобі. Розірвіть ланцюги, що сковують вашу думку, і ви розірвете пута своєї тілесної оболонки", – говорив Джонатан, але для учнів ці слова звучали, як забавна вигадка.

Минув лише місяць, а Джонатан уже вирішив, що час повернутися до Зграї. Генрі Келвін сказав, що їх не приймуть до Зграї, бо вони усі – Вигнанці. "Ми вільні летіти,

куди захочемо, і бути такими, як є", – відповів Джонатан і полетів на схід, де жила Зграя. Учні на хвилю розгубилися, бо Закон Зграї забороняє вигнанцям повертатись. Але усе-таки вони полетіли, вишикувані подвійним ромбом, крило до крила. Промайнули над Берегом Ради Зграї зі швидкістю сто тридцять п'ять миль за годину, і Джонатан мчав попереду. Флетчер плавно ковзав біля його правого крила, Генрі Келвін мужньо боров вітер біля лівого. Потім увесь стрій, мов один птах, поволі нахилився праворуч... вирівнявся... перевернувся в повітрі.... і знову полетів рівно, хоч вітер усе дужчав. Звичайна галаслива чвара на березі вмить ущухла, і запанувала страшна тиша. Одна думка саянула усій Зграї, мов грізна блискавка. Ці птахи – Вигнанці! І вони повернулися! Та це... це ж просто неможливо!

Флетчер очікував бійки, проте Зграя наче скам'яніла. Старійшина наказав чайкам не зважати на прибулих, бо чайка, що заговорить із Вигнанцем, стане Вигнанцем також. Відтоді до Джонатана були звернені лише сірі спини чайок, та він мовби не помічав цього. Він проводив заняття просто над Берегом Ради і вперше вимагав од учнів, аби вони показали все, на що здатні. Мартін Вільям за наказом Джона показав майстерність польотів на малій швидкості. А Чарльз-Роланд злетів аж на Велику Гору Вітрів і спустився весь синій від холодного розрідженого повітря, здивований, щасливий, готовий завтра піднятися ще вище. Флетчер, що більше за всіх любив фігурні польоти, нарешті подолав свій шістнадцятивитковий повільний переворот, а наступного дня побив власний рекорд, зробивши потрібний переворот через крило.

Джонатан щогодини був зі своїми учнями, весь час показував та пояснював їм щось нове, був вимогливим до кожного і вів усіх за собою. Багатьом чайкам зі Зграї стало цікаво послухати Джонатана, і вони годинами сиділи в темряві, ховаючись одна від одної, і квапились щезнути, ледве зорів світанок.

Тільки через місяць після Повернення перша чайка із Зграї переступила межу і попросила дозволу навчатися разом із іншими. За цей переступ Теренс Ловелл став зватися проклятим Вигнанцем – і восьмим учнем чайки Джонатана.

Наступної ночі із Зграї прийшов Кирк Мейнард. Він тягнув крило, але Джон сказав, що Кирк може літати. І так само легко і швидко, як це було сказано, Кирк випростав крила і зринув у темне нічне небо. Уся Зграя прокинулася, вчувши його несамовитий крик, що долинав із висоти п'ять тисяч футів: "Я можу літати!"

На світанку близько тисячі чайок зібралися позаду учнів і зачудовано дивилися на Мейнарда. Вони не зважали на те, чи бачать їх інші, і лише слухали слова Джонатана та намагалися бодай щось зрозуміти. А він говорив дуже прості речі: що чайка має право літати, що свобода – це її істинна сутність, і все, що обмежує цю свободу, нічого не значить – усі забобонні звичаї, усі закони, хоч би які вони були. Юрма навколо зростала що не день – допитливі, обожнювачі, насмішники.

Якось Флетчер показував фігури швидкісного польоту новим учням. На дорозі в нього опинилося мале чаєня, що вирушило у свій перший політ і кликало маму. У Флетчера Лінда лишалася десята частка секунди, щоб ухилитися, він рвучко повернув ліворуч і на швидкості понад двісті миль врився у гранітну скелю. Флетчер опинився в

іншому світі, до нього заговорив Джонатан: "Річ у тім, Флетчере, що ми намагаємося подолати свої межі поступово, помалу. Ми ще не навчилися літати крізь скелі, це ми пройдемо трохи згодом". Джонатан сказав, що Флетчер може залишитися на цьому рівні, не набагато вищому від попереднього, а може повернутись і працювати зі Зграєю далі.

Флетчер вибрав Зграю. Він потрусив головою, випростав крила і розплющив очі, лежачи біля підніжжя скелі, посеред натовпу чайок. У Зграї зчинився страшенний галас, коли всі побачили, що він ворухнувся. Усі думали, що він ожив, бо Джонатан торкнувся його крилом! Чотири тисячі чайок, налякані тим, що побачили, закричали: "ДИЯВОЛ!". Очі в них горіли, дзьоби були міцно стиснуті, і вони посунулися вперед, палаючи жагою вбивства. Але за мить Джон і Флетчер уже були за півмилі звідси, а вбивчі дзьоби спіймали порожнє повітря.

До ранку Зграя забула про своє божевілля, та Флетчер не забув. Він спитав Джона, як можна любити збіговисько розлючених птахів, що ледь не вбили тебе. Джон сказав, що треба просто бачити кожну чайку такою, яка вона є насправді, бачити в усіх добро і допомагати їм, аби вони й самі змогли побачити свою істинну сутність. Це називається любов'ю.

Джон сказав, що Флетчер зараз створює свої власні небеса і веде туди всю Зграю, бо він уже знайшов шлях до світла. І наступної миті тіло Джонатана заясніло тріпотливим блиском і почало танути в осяйному мареві. Джонатан розтанув у повітрі.

Трохи згодом Флетчер змусив себе злетіти у небо і зустрівся з групою учнів-новачків, які з нетерпінням чекали першого уроку. І хоча Флетчер намагався дивитись на своїх учнів з належною суворістю, він на мить побачив їх такими, якими вони є насправді, і вони не просто сподобалися йому – в цю мить він їх полюбив.

Стислий переказ по частинах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.